

HELSE STAVANGER HF (3)
Postboks 8100
4068 STAVANGER

Deres ref.: 2018/1805 - 18610/2018
Vår ref.: 18/5083-4
Saksbehandler: Ragnhild Finstad Larsen
Dato: 11.09.2018

Stavanger Universitetssykehus HF - Lovtolkning - Unntak fra taushetsplikten for førstehjelpere

HelseDirektoratet viser til henvendelse i e-post datert 27. februar 2018. Vi beklager den lange saksbehandlingstiden.

Henvendelsen har sin bakgrunn i bekymring for hvilke belastninger lekfolk som inntre i hjelperrollen, heretter kalt førstehjelpere, utsettes for. Det stilles spørsmål om det med hjemmel i helsepersonelloven § 23 nr. 4 kan gjøres unntak fra taushetsplikten for å gi førstehjelpere som har ytt hjelp i akutte situasjoner informasjon om hvordan det har gått med pasienten. Hensikten med dette er å gi førstehjelpere informasjon som kan være nødvendig for at de får bearbeidet hendelsen og således minimere belastningen de kan få i etterkant.

HelseDirektoratet har i sin rolle som forvalter av helselovgivningen i oppgave å fortolke helselovgivningen. Vi kan derfor ikke gå inn i og vurdere enkeltsaker, men vi kan derimot gi en redegjørelse for regelverket tilknyttet problemstillingen. I den forbindelse viser vi til nettsidene våre www.helseDirektoratet.no

Rettslig utgangspunkt

Helsepersonellovens¹ bestemmelser gjelder for autorisert helsepersonell som yter helsehjelp, og annet helsepersonell som yter helsehjelp i helsetjenesten.

Vi vil i det følgende gi en redegjørelse for hovedregelen om helsepersonells taushetsplikt og aktuelle unntak.

Hovedregel – helsepersonelloven § 21 om helsepersonells taushetsplikt

Det følger av helsepersonelloven § 21 at alt helsepersonell som yter helsehjelp har taushetsplikt om opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.

¹ Lov om helsepersonell m.v. av 2. juli 1999 nr. 64, forkortet hpl.

Taushetsplikten skal verne om pasientens integritet, og gjennom dette bidra til befolkningens tillit til helsetjenesten og helsepersonell og til at hjelpetrequende oppsøker helsetjenesten ved behov. Taushetsplikten skal også bidra til at pasienten gir den informasjonen som er nødvendig i forbindelse med helsehjelpen, i tillit til at opplysningene ikke brukes til andre formål eller i andre sammenhenger.

Med "legems- eller sykdomsforhold" menes opplysninger om den enkeltes helsesituasjon og sykdomsforhold, enten det er av psykisk eller fysisk karakter. I tillegg til helserelaterte opplysninger omfattes også opplysninger om andre personlige forhold. Med det menes det opplysninger om forhold som er knyttet til den enkelte person. Det vil typisk være opplysninger om sosiale forhold, sivilstand, økonomiske forhold mv. Som eksempler kan nevnes opplysninger om pasientens fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, bopel og arbeidssted, yrke og økonomisk situasjon, slektskaps-, familie- eller hjemforhold og lignende type opplysninger.

Også informasjon om at en pasient er innlagt på sykehus eller har oppsøkt helsepersonell er som utgangspunkt taushetsbelagt. Dette utgangspunktet må likevel modifieres i forhold til nærmeste pårørende, som har en rett til informasjon etter pasient- og brukerrettighetsloven² §§ 3-3 og 3-4, jf. også helsepersonells korresponderende opplysningsplikt etter helsepersonelloven § 10. Også uten pasientens samtykke har pårørende en rett til informasjon dersom forholdene tilsier det og det ikke er grunn til å tro at pasienten ville ha motsatt seg det. Det kan typisk være når pasienten er bevisstløs etter en ulykke.

Opplysninger om utfall eller tilstand etter en akutt hendelse, som f.eks. om personen er død, lettere skadet, eller om situasjonen er alvorlig, kritisk eller uavklart anses i utgangspunktet som taushetsbelagte opplysninger dersom disse kan knyttes til en identifiserbar pasient.

Unntak – helsepersonelloven § 22 om pasientens samtykke

Det mest praktiske unntak fra helsepersonells taushetsplikt er at pasientene samtykker til at opplysningene blir gitt. Dette følger av helsepersonelloven § 22. Helsepersonells rett til å gi opplysningene videre til tredjemann ved samtykke korresponderer med pasient- og brukerrettighetsloven § 3-6 andre ledd om rett til å samtykke.

Samtykket skal være avgitt av en person med samtykkekompetanse, og det skal være frivillig og informert. Et gyldig samtykke gir helsepersonell rett til å gi opplysninger videre så langt samtykket rekker.

Unntak – helsepersonelloven § 23 om begrensninger i taushetsplikten

Helsepersonelloven § 23 gir en oppregning av situasjoner hvor taushetsplikten ikke er til hinder for utlevering av pasientopplysninger. I disse situasjonene inntreer en opplysningsrett for helsepersonellet. Opplysningsrett innebærer at helsepersonell selv kan avgjøre om de vil gi opplysninger eller ikke. Loven gir i slike tilfeller anvisning på to handlingsalternativer; rett til å

² Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven) av 2. juli 1999 nr. 63, forkortet pbrl.

tie og rett til å tale. Hvilket alternativ man velger vil bero på en faglig og skjønnsmessig vurdering.

- a. Helsepersonelloven § 23 nr. 3 om at opplysninger gis videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt

Etter helsepersonelloven § 23 nr. 3 er taushetsplikten ikke til hinder for at opplysninger gis videre når behovet for beskyttelse er betryggende ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt og opplysningene er anonyme.

Hvorvidt opplysninger om utfall kan utleveres til førstehjelper med hjemmel i denne bestemmelsen må vurderes konkret, og baseres på en vurdering av om enkeltpersoner kan identifiseres på grunnlag av opplysningene. Det er et strengt krav om at identifikasjon ikke skal være mulig, verken direkte eller indirekte, for at kravet til anonymitet skal være oppfylt.

Vurdering av utlevering av opplysninger om utfall må bl.a. baseres på om det foreligger tilknytningspunkter som f.eks. kommunenavn, kjønn, alder, diagnose etc. som til sammen er tilstrekkelig for å kunne identifisere enkeltpersonen.

Opplysninger der navn, fødselsnummer og andre personentydige kjennetegn er fjernet, slik at opplysningene ikke lenger kan knyttes til en enkeltperson, anses som anonyme. Men det er ikke alltid at sladding av slike opplysninger kan hindre en identifisering av personen. Det kan være andre opplysninger, som utdanning, yrke, bosted etc. som kan identifisere personen. Opplysningene kan da knyttes til en enkeltperson og er ikke anonyme.

- b. Helsepersonelloven § 23 nr. 4 når tungtveiende private interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre

Det følger av helsepersonelloven § 23 nr. 4 at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre.

Unntaket er en videreføring av tidligere rett og angir den interesseavveining som skal foretas før viderefremming av opplysninger kan skje. Hensynene og interessene som taler for å sette taushetsplikten til side, må veie vesentlig tyngre enn hensynene som taler for å bevare taushet.

Begrunnelsen for å viderefremme informasjon vil være at det skal motvirke risiko for skader av et visst omfang. Bestemmelsens unntak omfatter i hovedsak truende farer eller situasjoner der det er fare for en skadevoldende handling, og vil i utgangspunktet gjelde fare for menneskeliv og helse. Vurderingstemaet "tungtveiende private eller offentlige interesser" vil imidlertid også kunne omfatte interesser utover menneskeliv og helse. I alminnelighet vil de vurderinger helsepersonell må foreta langt på vei være sammenfallende med de vurderinger som foretas i nødretts- og nødvergesituasjoner, og unntaket vil derfor ikke omfatte informasjon til førstehjelpere om utfallet av hendelsen.

Oppsummerende

Utlevering av taushetsbelagte opplysninger bør etter vår vurdering som hovedregel derfor ivaretas gjennom innhenting av samtykke fra pasient (eller pårørende).

Vennlig hilsen

Anne Louise Valle e.f.
Avdelingsdirektør

Ragnhild Finstad Larsen
Rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk